

Slovenské nárečia v Juhoslávii

O VÝSLEDKOKH NÁREČOVÉHO VÝSKUMU SLOVENSKEJ MENSINY V JUHOSLÁVII OD 12. VIII. DO 9. IX. 1947

Dr. Jozef Štolc

Medzi Slovákmi v Juhoslávii nachádzame viac nárečových typov podľa tona, z ktorého kraja Slovenska boli sem kolonizovaní. Keďže kolonizačný prud po tureckých vojnách zachvátil cele Slovensko a obyvateľstvo z menej úrodných krajov nášho Slovenska hrnulo sa smerom priamo na juh z protiahlych oblastí Slovenska, nachádzame dnes v Maďarsku v Zadunajsku slovenské nárečia typu západoslovenského, medzi Dunajom a Tisou nárečia typu južnostredoslovenského a v priľahlej časti Maďarska v povodí Hornádu a ostatných východoslovenských riek nárečia typu východoslovenského.

Slováci v Juhoslávii sú pokračovaním kolonizácie vyššie spomenutej. Prišli sem čiastočne z pôvodných sídel na Slovensku a čiastočne sa posunuli južnejšie z kolonizovaných krajov dnešného Maďarska. Ich prítomnosť v dnešných sídliskách treba pokladať za výsledok kolonizačných úsilí, ktoré po tureckých vojnách chceli sústavne osídliť opustené širo-šire kraje úrodnej maďarskej roviny. Ráz tejto kolonizácie s hľadiska nárečového je ten istý ako v Maďarsku. No kým v Maďarsku nachádzame jednotlivé nárečové typy v oblastiach geograficky do istej miery presne ohraničených, v Juhoslávii všetky tri nárečové typy žijú popri sebe takrečeno v tých istých geografických celkoch. Tak v Bábke nachádzame východoslovenské nárečie (Kerestúr, Kocúr) pri nárečí západoslovenskom (Pivnica, katolícka časťka Selenče) a stredoslovenské (v ostatných obciach). V Banáte vedľa obcí s južnostredoslovenským nárečovým typom nachádzame aj obce západoslovenského pôvodu (Hajdučica). V Srieme prevláda nárečový typ južnostredoslovenský, ale popri ňom nachádzame sem tam (zväčša iba u jednotlivcov) aj západoslovenské nárečia pivníckeho rázu, alebo východoslovenské rázu kerestúrskeho. Tu ide poväčšine o sekundárnu kolonizáciu zo slovenských

obcí v Bábke a nie priamo zo Slovenska. V Slavónii naproti tomu ide o kolonizáciu priamo zo Slovenska, ktorá sa uskutočnila až v druhej polovici minulého storočia a trvala vlastne až do vypuknutia druhej svetovej vojny. Kolonizačným ohniskom bory Kysuce, odkiaľ sa obyvateľstvo sem prisťahovalo vo väčších-menších skupinách a zachovalo si aj znaky svojho pôvodného nárečia.

I. Západoslovenským nárečím sa hovorí dnes predovšetkým v Pivnici a v katolíckej časti Selenče. Z týchto západoslovenských nárečových obcí stahovali sa ďalej Slováci do iných obcí. Tak nachádzame v Bábke Slovákov západoslovenského nárečia v Palánke, v Srieme zasa v Iloku, Šide, Malej Vašici. V týchto obciach, pravda, nežijú ako uzavretý nárečový celok, ale sú premiešaní príslušníkmi nárečového typu stredoslovenského, prípadne, ako v Šide, aj príslušníkmi nárečového typu východoslovenského. Západoslovenského pôvodu je aj obec Hajdučica v Banáte. Ale tu stredoslovenské nárečie potlačilo už prvky západoslovenské skoro úplne. Z Banátskych obcí hovorí sa západoslovensky v Zrenjanine (V. Bečker), ale tu sú Slováci už na ústupe. Uvedieme niekoľko charakteristických západoslovenských nárečových zjavov, podľa ktorých si možno utvoriť obraz o výzore nárečia tohto typu:

1. Neplatí *rytmický zákon*, totiž zákon o krátni dvoch dĺžok, ak nasledujú bezprostredne za sebou; napr.: *oprávám, uté-kél, bíli, mišám* atď.

2. V tejto nárečovej skupine niet mäkké *ř*. Toto mäkké *ř* splynulo s tvrdým *ř*: *luďé, lúto mi je, velice* atď.

3. Nevyslovuje sa nikde obojperné *v* (*u*), ale vždy iba pernozubné *v*, prípadne v neznelom okolí *f*: *Pivničané, pravda, křivda, bratřof, dřifka, bračekofci* atď.

4. V tejto skupine niet str. sík. dvojhlások *ia, ie, iu, uo*. Namiesto nich nachá-

dzame všađe iba dlhe samohlásky, a to:

a) za *ia* je vždy *a*: *mesáček, telátko, masár, z ovocá, trást, ňeveďá, oňi robá atď.* V súvislosti s tým treba pripomenúť, že aj slabika *ja* sa v istých pozíciách vyslovuje dlho *já*: *vojáci, já, jáma atď.*

b) za *iu* je vždy *ú*: *staršú, stavaňú atď.*

c) za *ie* býva alebo *é*: *doviedla si, vésť, tésť, poléval, klétka, chláp, upéklo sa atď.,* alebo *i*: *hňázdo, zviratko, žriba, ze Srímu, d'fínce, spivali, jídlo, vím, preosivaj, ko-reňi, boleňi, prihratka atď.*

d) za *uo* je vždy *ó*: *kóň, vól, stól, mój, tvój, atď.* Ale v Selenči je aj *schútki*. Iba v gen. ak. pl. podst. mien mužských je *-ú* (z *-úv* a toto z *-óv*): *osem rokú, hostú sme mali, Slovákú atď.*

5. Popri ostatných nárečiach stredoslovenského typu v Juhoslávii niet tu zmeny dl v *l* (*l*) a *dn* v *nn* (*n*). Tak aspoň v Selenči sa táto zmena vôbec nevyskytuje. Ale v Pivnici vplyvom okolitých obcí s nárečím stredoslovenským sa tieto prípady už plerú a tak vedľa pravidelných tvarov *jedno, jedna, jídlo, sedlák atď.* nachádzame aj tvary strslk. *seňite si.*

6. Za praslovanské tzv. *jerové* hlásky je tu vždy *e*: *ven, sveker, chrbet, béza, ode-mňa, úterek, posel, osel, ve vojňe, veš-fši, popel, děš-vedžďi atď.* — V súvislosti s tým existuje tu aj jediná vkladná hláska *e*, príp. *é* v prípadoch ako: *ofca-ovéc, hruška-hrušek atď.* a potom tiež aj v slovesných tvaroch ako: *ňemohél, utékél, pá-dél, ňésél atď.*

7. Aj striednice za praslovanské nosové e vykazujú západoslovenský stav: *past, mesáce, đeval, pamatám, vitrást, peř-pátek, svati-svátek, makí, maso-masár atď.*

8. Spoluhlásková skupina *šč, žď* je tu zachovaná: *ešče, ščastiví, ščica, v děžďži atď.* oproti strslk. *š. žď.*

9. Proti strslk *rat, lat*, na začiatku slova nachádzame tu pravidelne *rot, lot: róst-rostefm, vlóňi, loket atď.*

10. V tvarosloví nachádzame tiež množstvo zjavov, ktoré svedčia o západoslovenskom charaktere tohto nárečia:

a) Nom. pl. podst. mien muž. sa končí na *-é* proti strslk. *-ia*; napr.: *luďé, braté, rodičé, tré sinové, Pivňičaňé atď.* Ale okrem toho som v Pivnici počul aj koncovku *-ie*: *luďie* a tiež aj *rodičú.*

b) Nom. sg. podst. mien stred. znie na *-o*: *vreco, pleco, líco*, ale vždy *more, pole,*

srce.

c) V lok. sg. prid mien muž. a stred. je prípona *-ém*: *f. tmem dobrém, v mojém slabém rozume.*

d) V Selenči prechádzajú podst. mená s kmeňom na *-s-*, *-z-* k mäkkým vzorom meč a duša. Hovorí sa teda: *na nosi, na obrazi, dve kose, pri kozi atď.*

e) Inštr. sg. žen. sa končí v Pivnici pravidelne na krátke *-u*, v Selenči na dlhé *-ú*; napr.: *s paličku, z masťú, s takú bílú rukú, s kosú atď.*

f) V Selenči je inštr. sg. muž. a stred. podst. mien zakončený na *-em*: *za stolem, s pluhem, s chlebkem.* Naproti tomu v Pivnici je v týchto prípadoch bez výnimky prípona *-om*: *s chlapom, z ocom atď.*

g) Tvary prítomného času sloviess I. triedy znejú na *-em, -eš, -e atď.* proti strslk. *podobám -iem, -ieš*; napr.: *dovedeš si, pečem, trasem atď.*

h) Slovesá typu *robíť-robím* tvoria tvar prítastia minulého činného pomocou prípony *-el, -ela, -eli*: *robel, robela, robeli, uščípel, posviceli kostel atď.*

i) Záporné tvary prít. času pom. slovesa *byť-som* znejú: *ňeňi som, ňeňi si, ňeňi doma.*

Už z týchto zjavov vidno, že tu ide o nárečie typicky západoslovenské, i keď sem-tam vyskytnú sa prvky stredoslovenské. Tento prílív stredoslovenských prvkov nárečových je pochopiteľný v prostredí, v akom žijú Slováci v Juhoslávii. V Pivnici nachádzame strslk. prvkov viac už z toho dôvodu, že celé okolie je evanjelického vierovyznania, čo stáva sa platformou pre najužšie rodinné styky Pivničanov s ostatnými Slovákmi stredoslovenského nárečového typu. Tento úzky styk umožňuje potom aj prílív strslk. nárečových prvkov do zápslk. nárečového substrátu pivnického.

Za takéto strslk. prvky v nárečí pivnickom treba pokladať už spomenutý prípad *ň* za *ďň* v prípadoch *seňite si, ňeskaj, ženáme sa, jenu*, ale vedľa toho je *podnose, jednu, ňevipadňe atď.*

Hoci v nárečí Pivnice niet stopy po zmene koncového *-n* v *-m* alebo naopak, predsa v postavení pred zubnými a hrdelnými spoluhláskami prechádza *m* v zadné *n*: *jak son zivala, skusel son to, to tan ňeňi, já son chromí človek atď.*

Dokončenie v budúcom čísle.

Slovenské nárečie v Juhoslávii

Dr. J. ŠTOLC

Dokončenie z minulého čísla

V Pivnici miesto náležitého *šc* (viď vyššie) počut' občas aj *si*: *púšcať*, ale *štit*, *mišti pišťa*, *šteňaci*, *prašcať*, ale *štipe* atď.

V Pivnici je 3. os. pl. prit. času pom. slovesa vždy *sa*: *teras sa pobožní*, *kračá sa kački* atď. Naproti tomu v Selenči je vždy *sú*.

Kým v Pivnici príliv strslk. nárečových prvkov je hojnejší, v katolíckej čiaske Selenča tento príliv je obmedzený. Západoslovenský ráz nárečia katolíckej Selenče je zachovanejší. Je to zaujímavý prípad. Ide o obec, ktorá je zpolovice katolícka a zpolovice evanjelická. Katolícka čiaska hovorí nárečím západoslovenským, kým evanjelická čiaska hovorí nárečím južnostredoslovenským. Obidve složky žijú tu vedľa seba 200 rokov, administratívne patria do tej istej politickej obce a ináč ich nič od seba neoddeľuje, iba vari ulica. No predsa nepozorovať, že by v nárečí toto dvestoročné spoluzitie bolo zanechalo nejaké stopy. Naopak možno konštatovať, že obidve složky sa navzájom veľmi prisne separujú a úzkostlivo si chránia dedičstvo, ktoré si pred 200 rokmi so sebou priniesli. Ale nielen v nárečovom ohľade. Aj v ostatných stránkach života niet náznakov po naozajstnom spolunažívaní. Je to prípad priam typický a veľmi pozoruhodný, ktorý by bolo treba podrobiť dôkladnej analýze.

Západoslovenským nárečím hovorí sa aj v slovenských obciach v Slavonii. Podrobnejšie som zachytil iba hovor v Jelišavci a Ledeníku. Ide tu o prisťahovalcov z Kysúc (Krásno nad Kysuckou, Stará Bystrica, Zborov) v pomerne nedávnom čase, a tak aj nárečie v celku zachovalo si doteraz charakter kysuckého nárečia.

Na prvé započúvanie sa zbadá, že prízvuk je tu na predposlednej slabike slova a že niet vôbec dlhých samohlások. Z iných zjavov pripomneme iba niektoré najvýraznejšie:

a) Slabičné *l* sa v niektorých prípadoch vokalizuje: *blucha*, *tlusti*, *slunko*, *slupi* i *stupi*, *tluče*, *vuna*, *žuti*, ale naproti tomu *vlk*, *plni*.

b) Skupina *šč*, *ždž* sa zachováva: *ros-poščali*, *na Ščefana*, *dešč*, *droždže* atď.

c) Proti strslk. *rat*, *lat* je tu *rot*, *lot*: *lochef*, *narosnu*, *loňi* atď.

d) Niet mákké *ř*. Existuje vo výslovnosti iba jediné tzv. stredné *l*: *robeli* atď.

e) Za strslk. skupinu *čr-* je tu *čere-*: *čerep*, *čereslo*, *čerevo* atď.

f) Strslk. dvojhĺasky *ia*, *ie*, *uo* sa zachovávajú; hovorí sa teda: *mesiac*, *hovoria*, *choďia*, *oňi hcia*, *hviezdi*, *čierni*, *chľief*, *ňeviem*, *spievajú*, *ďiefčata*, *kuoňkoňe* atď.

g) Za pív. jerové hlásky je tu *e*: *švager*: *kosfel*, *šechtar*, *žebak*, *smetanka*, *zbenka*, *blazen*, *čareb*, *ve dvore*, *reš*, *dešč*, *deski* atď.

h) Existuje iba pernozubné *v*, ktoré v neznelom okolí sa asimiluje na *f*: *ďiefčata*, *chľief* atď.

i) Nom. pl. muž. podst. mien znie: *tria kralia*, *zafia*, *šecia* atď.

j) Gen. ag. pl. podst. mien znie na *-och*: *tu bolo drotaroch*, *ďevď metroch*, *našich ococh naselel*, a potom tiež zaujímavé analogické tvary pri žen. podst. menách, ako napr. *česať husich*.

k) Inštr. sg. žen. podst. mien znie na *-u*: *ze ženu*.

l) Lok. sg. prid. mien znie na *-em*: *f temto našem dome*.

m) Zámenné tvary *keho*, *teho*, *kemu*, *temu*.

n) Záporné tvary slovesa *byť-som* majú podobu ako v strednej slovenčine: *ňie som*, *ňie si*, *ňie su doma*.

o) Tvary part. 1-ového slovies typu *robotiť-robim* majú tiež podobu ako v Pivnici: *robil-robela*, *ščitela sa*, *zamračelo sa*.

Vidno, že tu ide o nárečie kysucké z toho územia, kde sa už nemení strslk. *ř*, *ď* v *c*, *dz*, teda z východnej čiasky o-

Kresu Kys. Nové Mesto. Niektorými zjavami sa blíži toto nárečie k nárečiu hornoravskému, príp. až k východoslovenskému.

II. Nárečím južnostredoslovenského typu sa hovorí vo veľkej väčšine slovenských obcí v Juhoslávii. Okrem bežných stredoslovenských nárečových zjavov nachádzame tu také prvky, ktoré zaraďujú toto nárečie do skupiny nárečí novohradsko-hontianskych. Aj keď sblížením rozličných podrečí nárečí uvedeného územia slovenského, ich krížením a preskupením povstalo v Juhoslávii vlastne akési nové nárečie, ktoré sa ako celok na Slovensku nevyskytuje, predsa pokladáme toto nárečie za pokračovanie slovenských nárečí toho istého typu v Maďarsku medzi Dunajom a Tisou, ktoré na severe naväzujú na súvislú slovenskú jazykovú oblasť v Honte a Novohrade, prípadne vo východnom Tekove.

Z význačných nárečových zjavov tejto skupiny vyberáme iba tie najcharakteristickejšie:

1. Mäkké *l* sa vyskytuje všade na náležitých miestach: *uľica, bivaťi, lievať, ležia, ľam, posteľ* atď.

2. Tvrdé *l* na konci slova sa mení v obojperné *u*: *bou, ostau, zatiau* atď.

3. Vo zvláštnom postavení sa vyslovuje v ako obojperné *u*: *u Mijauca, bratou sim, kokauskí na ohreu, ouce* atď.

4. Skupiny *dn, dl* sa menia v *n, l*, príp. *ň, ľ*: *čelaník, stuňa, šeňia košeľa, zubalo, seľiačif, hrló, poľa novím* atď.

5. Spoluhláska *h* sa vyslovuje ako znelá: *poď horou, zhováarka, zhňiti* atď.

6. Za typicky strslk. zjav pokladáme prípad ako: *riast, vriastou, lanski rok, rásocha, rázvora, rásvit, ľakeľ, rásporok, rakita* proti zápslk. *róst, vlóňi* a výchslk. *rosnuc, lonski, rozvora* atď.

7. Každé *-n* na konci slova sa mení vo výslovnosti na *-m*: *vom, koum, edom, ohem, v jesem, sim* atď. Toto súvisí s ďalším význačným zjavom, totiž že každé *-m* na konci slova v postavení pred zubnými alebo hrdelnými spoluhláskami sa mení vo výslovnosti v zadné (velárne) *-n*: *tonto roku, senka prišři, siedmon zomreťi, Nenci-Nemec, čo sa ván stalo, edon kus, rát son xoďiu* atď. Naproti tomu koncové *-n* pred pernými spoluhláskami sa mení

v *-m*: *mamba, edom* príšrieu atď.

8. Typicky južnostredoslovenským zjavom je zvláštny stav hrdelných spoluhlások *k, g, ch, h*. Máme tu doložené rovnako ako v nárečiach na Slovensku takzvané mäkké hrdelnice *k', g', ch', h'*, ktoré vidíme v prípadoch ako *skeďe, kemem, kečka, keďif* atď. miesto spis. *kađe, kameň, kadif* atď. Proti tomuto *e* zo staršieho *ä* v dlhých pozíciách je *ia*: *ukezovať-ukiazať* atď. Zvláštna povaha týchto hrdelníc sa odráža aj v skloňovaní pri podst. menách s kmeňom zakončeným na *ne*, a to tým spôsobom, že preberajú tvary podľa mäkkých vzorov typu *meč a duša*: *oreche, cieuke, ruke, nohe, gerege, blche, brehe, obloke* atď.

9. Oproti zpslk. stavu, kde je po perných spoluhláskach za pôv. nosovku *e* zpravidla *a*, nachádzame tu zpravidla *e*: *hovedzuo meso, meki, peľ, pest, veče, zveča* atď. V dlhej pozícií je *ia*, a to aj po iných spoluhláskach: *poriatke, priast, hovedo-hoviat* atď.

10. Skupina *-ieu-* sa mení na *-iou-*: *driou, diouka, poľiouka*; zvláštnym prípadom je slovo *sľuuka* m. *sľiuuka*.

11. Za pôvodné jerové hlásky nachádzame tu striednice *a, o*: *daďe, daske, ľam, ovos, šecok, edom, blázon* a zriedka aj *e*, príp. *ie*: *biez*.

12. Za spis. skupinu *str-* na začiatku slova je tu *sr-*: *posret, srieborní, srieblo, sreda, sreňi* atď.

13. Rytmický zákon platí bez výnimky: *šúšta — obifia, voláme — dávame* atď.

14. Často sa vyskytuje v lok. pl. tvar na *iech*: *na Karpátiech, na kvadrátiech, na úvratiech, zubiech, na hrobiech* (= na cintorine), *humňiech*. Popri tom, pravda, hovorí sa aj: *vrátach, viňiciach, po večeriach* atď.

15. Nom. sg. podst. mien typu znamenie znie na *-ia*: *šťastia, sťahovaňia, obifia, počasia* atď.

16. Inštr. sg. žen. podst. mien sa končí na *-uo*: *za bránou, zo ženou* atď.

17. Prid. mená majú zpravidla krátke prípony okrem nom. sg. Hovorí sa teda: *dobrí, dobrá, dobrou, sreňi, sreňia, sreňuo*, ale v gen. a ďalších pádoch už: *dobriho, dobrimu, dobru ženu, dobrich chlapou* atď.

18. Zo slovenských foriem typicky strslk. je forma prítomného času: *ňestem*,

ňesieš, vedieme, beriete atď.

19. Záporná partikula znie tu vždy *ni*: Bola si doma? *Ňi, ni som, ni, to, nislobono atď.*

20. Nápadnou zvláštnosťou tejto nárečovej skupiny v Juhoslávii je zvláštna výslovnosť mäkkých zubnic *t, d*, ktorá sa veľmi blíži k výslovnosti spoluhlások *c, dz*, lepšie povedané, k výslovnosti mäkkých *č, dž* (viď aj Stanislav, Liptovské nárečia, str. 81). Táto asibilácia u niektorých ľudí bola taká zrejma, že bolo počuť naozaj *č, dž* miesto *t, d*: *na dzedžiňe, džeči* miesto *na čediňe, četi* atď. Ale táto zvláštna výslovnosť je rozmanitá od človeka ku človeku a stupeň asibilácie, totiž priechodu *t, d*, v *č, dž* je často u toho samého človeka v rozličných slovách iný a iný.

Za pôvodnú vlasť tejto skupiny stredoslovenského nárečia treba pokladať južné stredné Slovensko, bývalé stolice Hont, záp. Novohrad, príp. slovenské kraje južnejšie položené, ktoré začiatkom 18. storočia musely byť ešte kompaktné slovenské. Len v dôsledku kolonizácie na juh sa slovenský živel v týchto krajoch značne rozriedil a maďarizácia potom mala voľnejší priebeh a väčšie úspechy.

III. Nárečím východoslovenského typu sa hovorí v Ruskom Kerestúre, Kocúri a v obciach sriemskych (Bačine, Bikičdol, Šíd), kam sa dostali východní Slováci až druhotnou kolonizáciou z báčanských obcí. Týchto východných Slovákov gréckokatolíckeho vierovyznania je v Juhoslávii dnes okolo 24.000. Sami sa hlásia za Rusínov (Ukrajincov). Majú vlastne samostatnú spisovnú reč, založenú na podklade ich vlastného nárečia, s použitím cyrilského písma. Základy tejto spisovnej reči položil Dr. Gábor Kostelník, univ. prof. vo Lvove, knihou „Gramatika bačvansko-ruskej bešedi“ Sriem. Karlovci 1923. O národnom charaktere týchto gréc. katolíckych Slovákov sa písalo už aj s našej strany (viď Slovenské pohľady 1899, str. 552 a n.), pravda, len na podklade materiálu cudzieho. Ide tu totiž o starý problém východoslovenských gréckokatolíkov, vyjadrený heslom „Čo gréckokatolík, to Rusín“. Vec je dnes jasná na Slovensku natoľko, že vieme bezpečne, že východoslovenskí gréckokatolíci jedni

hovorja naozaj nárečím ukrajinským (maľoruským, rusínskym), ale iní zasa nárečím východoslovenským, zemplínskym. K tomuto zemplínskému nárečiu patria aj gréckokatolícki Slováci v Juhoslávii. Uvedieme niekoľko nárečových zjavov, ktoré toto tvrdenie veľmi ľahko preukážu:

1. Prízvuk slovný je na predposlednej slabike. Niet dĺhých spoluhlások. V ukrajinských nárečiach na vých. Slovensku je prízvuk voľný, pohyblivý.

2. Za pôv. *t, d* je dôsledne *c, dz* ako na celom východnom Slovensku: *ľudze, dzeci, hutoric* atď. V ukraj. nárečiach na východnom Slovensku je za takéto *t, d*, alebo *t, d*, alebo *t, d*.

3. Za mäkké sykavky *s', z'* je tu *š, ž*: mäkké: *šeme, špivac, von špi, nešem, bešeda*. U niektorých príslušníkov tohto nárečia (najmä u inteligencie) sa vyslovuje už tvrdé *š, ž*: *bešeda, špivac* atď. Vo výchslk. ukraj. nárečiach sú tieto sykavky päťlatalizované a vyslovujú sa, ako by pri sebe akýsi *i*-ový element: *s'eno, z'ima, prip. sieno, ziima*.

4. Veľmi dôležitým príznakom výchslk. sú prípady *chlapec* (ale *chlop*), *vrana, blato, krava* atď. proti ukraj. *vorona, boloto, korova* atď. No na začiatku slova je tu tiež ako vo východnej slovenčine *róšne, rokita, rozvora, lokec, vloži* atď.

5. Za jerové hlásky nachádzame tu zpravidla *e: deska, len, oves, kate* atď. Ale v koncových slabikách pri zdobnelých podst. menách je *-ok: štvartok, piatok*, tiež *xtori* oproti norm. výchslk. *xteri*.

6. Typicky zemplínskym zjavom je existencia obojperného *u* za *v* ako v strednej slovenčine: *kreu-krevi, dziuka, chriu, šiuka, u Košicoh*, atď. V súvislosti s tým vyskytuje sa aj hiátové náslovné *v-* v prípadoch ako *von, voňi*.

7. Striednice za pôv. nosovkové *e* vykazujú výchslk. stav: *šveto, pesc, peta, ľechki, češki, presc, predzeno*, ale *viazac, vžac* atď.

8. Vokalizácia slabičného *r, l* rovnako vykazujú výchslk. stav: *kreu-krevi, kertica, xribet, verba, kark, harsc, hardlo, tvardi, žolti* atď. V tomto sa líši toto nárečie podstatne od ukraj. nárečí na východnom Slovensku. Sem patria aj zaujímavé tvary: *umarla, zavarla*, ktoré sa vyskytujú iba na východnom Slovensku.

9. Za strslk. *ie* nachádzame tu *i: špi-*

vaju, džvir, vira, nahňivaju še, hrich, shríšel som, chľiu atď.

10. Za e je o v prípadoch ako: pčola, čolo.

11. t, d sa mení v c, dz v prípadoch ako: cma, dzveri, atď.

12. Gen. ak. pl. má tvar na -och: dvoch sinoch ma atď.

13. Nom. pl. muž. živ. znie na -e: ľudze, kraľe, sinove atď.

14. Lok. sg. mäkkých podst. mien znie na -u: na nožu, na koňu, na hnoju atď.

15. Nom. pl. žen. podst. mien na -i: breskiňi, čerešňi, dzveri, okuľari atď. Hovorí sa aj koňi m. koňe.

16. Nom. pl. príđ. mien sa končí pre všetky rody na -i: ti dobri chľopi, ti mlatši dizučata atď.

17. Lok. sg. príđ. mien muž. a stred. sa končí na -im: na tím mescu atď.

18. Gen. dat. sg. príđ. mien a zámen znie: koľo, komu, čoľo, čomu, joľo, jomu, šestohľo, našohľo, dobromu atď.

19. Zámeno čo znie: co, ale ňič.

20. Nom. pl. prisvojovacích zámen pre všetky rody znie: našo mena, moľo sinove atď.

21. Príčastie min. činné je ako na celom vých. Slovensku: bul, bula, bulo, buľi. Pri slovesách typu robic-robim nastáva analógia a toto príčastie znie: robel-robela, hutoreľ-hutoreľa, hutoreľi atď.

Ako vidíme už z týchto len letmo uvedených prípadov, ide tu skutočne o rýdzi zemplínsky nárečový typ slovenský, ktorý sa v mnohom podstatne líši od susedných nárečí ukrajinských, i keď v niektorých ojedinelých prípadoch sa dajú zistiť takzvané „vplyvy“. Tieto „vplyvy“ sú však výsledkom bezprostredného susedstva a zjavy podobného druhu nachádzame všade tam, kde sa stýkajú dva jazykové celky. Nárečie gréckokatolíckych Slovákov v Juhoslávii je teda slovenské a podľa toho sú oni bez akýchkoľvek pochybností Slováci, i keď sa za Slovákov sami už nehlásia a nepoužívajú spisovnej reči slovenskej ako kultúrneho nástroja. Svoje vlastné nárečie si povýšili za svoj spisovný jazyk. Používajú ho všade ako prejav svojho kultúrneho snaženia, vydávajú v ňom kalendáre, učebnice, knihy a ostatné tlačivá, hrajú v ňom divadlá, používajú ho v škole ako jazyk vyučova-

ci atď. Dnes je otázka týchto 24.000 slovenských ľudí vnútorným problémom slovensko-národným. Bude sa treba s ním zaoberať, osvetliť ho, riešiť a — ak sa ešte vôbec dá — zregulovať ho.

Vlastivedný výskum slovenskej menšiny v Juhoslávii priniesol mnoho užitočných poznatkov pre štúdium slovenských nárečí i pre štúdium komplexu otázok, ktoré súvisia so slovenskou emigráciou vôbec. Treba s poďakovaním kvitovať starostlivosť Povereníctva pre školstvo a osvetu, ktoré s finančnej stránky tento výskum umožnilo a zaistilo a tiež Matici slovenskej v Juhoslávii, ktorá organizáciou na mieste samom pričinila sa o kladné výsledky tohto výskumu.